

קוצר רוח וקוצר זמן

הגר צדק בארי ששחרר מבית הסוהר בו נכלא לאחר שהורשע על פעילות במחתרת היהודית, השמיע בכתב ובעל-פה (בראיון בטלוויזיה) דברי טעם רבים וכנים, גם על הרהורי ספקות מסויימים לגבי חלק מהפעולות שהיה מעורב בהן. ניכרים היו דברי אמת ושיקול רציני ללא התבזות כלשהי וודאי לא שום דברי גינוי לחבריו למעשים ולכלא גם אם הוא חולק היום על חלק ממשנתם הפוליטית מעשית (לא האירידיאח). אפילו לא הסכים לכנות את עמדתו היום בכינוי חרטא. וכל הכבוד הראוי לו.

כאן והפעם אני בא לערער רק על ביטוי אחד מביטויי אותו "הרהור שני" שלו. "אסור להיות קצרי רוח לגבי מימוש הגאולה". זה ביטוי חלקלק במקצת. בנימוק זה ניתן לשלול את הציונות על כל דרכיה. בנימוק זה ניתן לשוב לציפייה הפאסיבית למשיח. בנימוק זה ניתן אף — ויש עושים כך הרבה מאוד בזמן האחרון — להצביע על נזקים רוחניים-אמוניים שהזיקה הציונות במדות החילונית. בנימוק זה, בארי מכובדי, ניתן גם להסכים לנסיגה מיהודה ושומרון כאשר הישיבה שם עלולה לגרום למלחמות וכי. ויודע אני שאין אתה גורס כך, אלא שיש מי שבנימוק הזה שלך, של "קוצר רוח" והצורך ב"אורך רוח", ישתמש כל נוגד לנו, לציונים בכלל, לדוחקי הקץ בכלל ולאנשי גוש אמונים, גואלי אדמות ארץ ישראל בפרט.

אורך רוח הוא מתכונות הטובות בתנאי שמצוי בידינו אורך זמן. יש עניינים שהזמן פועל נגדם ואז קוצר הרוח יש בו כדי להציל. אחד מאבות המחשבה הלאומית בימינו, ד"ר י.ה. ייבין מחוגי "ברית הברית" נים" של א.צ. גרינברג ואבא אחימאיר, שיהודי בראוריין היה, פרסם ברפי "סולם" שורת מאמרים בשם "קוצר הרוח הקדוש". על כן אין אורך רוח וקוצר רוח תכונות חיוביות או שליליות לכשעצמן, יש לדון לגבי כל נושא ונושא במשותף. האם שכר אורך רוח כלפיו לא יצא בהפסד זמן, בהחצמה שלא על נקלה תתוקן. חבל שבתש"ח ושוב בתשכ"ז לא הוכחנו "קצת" קוצר רוח קדוש לגבי נושאים מסויימים או מקומות מסויימים וד"ל.

אכן, סוף ציטוט

עד לדיון על ספרה של דניאלה כרמי, לא הבנתי למה כינה ירון לונרון את תוכניתו הספרותית בטלוויזיה בשם "סוף ציטוט". שם נחמד ומקורי גם אם טעמו לא ברור. רק בתוכנית האחרונה מיום ז' בטבת (19.12.85), קיבלתי שמץ הסבר.

היה זה מפגש בין סופרת עבריה ועוד סופר עברי וסופר דרוזי וסופר בן תערובת יהודית-ערבית — אין זו פעם ראשונה שבמפגשים שכאלה, חביבים עלי יוהר, כי כנים וטרגיים לפעמים, הסופרים שלא משלנו, ועלובים, גם מעליבים, הם — משלנו.

הפעם נסב הדיון על ספרה של סופרת בשם דניאלה כרמי שנושא יצירתה — נישואי תערובת. היא מאשימה את החברה הישראלית כולה, כולל "הנאורים", כולל — "הקיבוצים" בגזענות כבושה ובצניעות. ומכיוון שאת ספרה לא קראתי אני חייב לסמוך על דברי עדות שלה עצמה ובה היא טוענת שנישואי תערובת בין יהודים וערבים הוא הדבר הטבעי ביותר. "נישואין בין בני אומות שונות הוא הדבר הכי טבעי". אם הדוגמה לטבעיות הזו היא הקומוניסט באמת בן משפחה מערבת, קומוניסטית גם היא — לא קל להוכיח את "הכי טבעיות". הוא מדבר גם על רצון הגירה, להיות אורח בעולם, ובמפורש: — אני אנרכיסט. אלא שזה עניינו, כמוכן.

אותנו מעניינת גב' כרמי (שלא עליה נאמר "כרמי שלי לא נטרתני"?) אם אמנם נישואי תערובת בין עמים הם הדבר הטבעי ביותר, תואיל נא הגברת לשאול את הוריה, ואת הורי כולנו, למה לא עשו, לא עשינו את הדבר "הכי טבעי" (אגב: יודעי עברית שוללים שימוש זה של המלונת "הכי" אבל אין מקשין על עברית "ספרותית", "ליצנציה ספרותית"), למה יצאה — ועדיין יוצאת הציונות, זו שבוכרתה, או שמה באשמתה, יושבת גב' כרמי וכותבת בציון או בפלשתין? למה עשינו ועשו אבותיה את הדבר הבלתי טבעי כל כך כריכוז העם בארצו, במדינתו? ועדיין לא מאוחר מדי, דניאלה היקרה מאוד. למה אין את מקיימת בגופך או בגוף ילדיך את הדבר "הכי טבעי" ההוא? למה את חיה או תתיירי לילדיך לחיות חיים לא טבעיים ולהתחתן חלילה בכני עמך-עמם, שממילא חרל להיות עמך-עמם? סוף ציטוט.

חיבוק הדב

ב"מעריב" מיום ששי ר"ח טבת (13.12.85) נתפרסמה רשימה מאת דוד מרקיש, בה הוא מספר על מפגש נרגש — כי לאחר שנים רבות של ניתוק — בין סופרים סובייטיים וסופרים סיניים. בראש משלחת הסופרים הסובייטים עמד ייבטושנקו הידוע (הידוע לנו משירו על באבי יאר, אך גם מנסיגותיו המאוחרות יותר למימסדיות ולשתיקה על מאסרים וגירושים והתעללויות בימינו). בין היתר מצטט דוד מרקיש שיר של ייבטושנקו לכבוד המפגש וכו השורות:

דמעות כבוגדים מתחת למשקפיים נודחלו / עת שוב מחבק לייב זלמנוביץ איידלין / את אחיו, / מתרגמו של כרצה-זו הדגול.

לבושתי אינני מכיר את הסופרים המוזכרים, לא את זה הסובייטי הטהור לייב זלמנוביץ וודאי לא את זה הסיני. מה שמוכר לי, וודאי כגון פרץ או לייב (שנרצחו בידי סטאלין) חבוקים כהערצה ובהתלהבות ע"י גדולי הקומוניזם. וגם אחריתם זכורה לי. על כן הדמעות שמול ייבטושנקו מעלות חשש כמוחי, שלמד לא להאמין לדוכים ולחניגים ההם.